

Inhoud

1 Taal

1 Spelling 18

- 1 Klanken en letters 18
- 2 Klinkers en medeklinkers 18
- 3 Lettergrepen 19
 - Open en gesloten lettergrepen 19
 - Woorden verdelen in lettergrepen 19
- 4 Werkwoorden 20
 - Persoonsvorm 20
 - Stam 21
 - Tijd 21
 - Tegenwoordige tijd 21
 - Verleden tijd 22
 - Zwakke werkwoorden 22
 - Sterke werkwoorden 24
 - Onregelmatige werkwoorden 24
 - Voltooid tijd 24
- 5 Hoofdletter of kleine letter? 25
 - Begin van een zin 25
 - Eigennamen 25
- 6 Aan elkaar of los? 27
 - Samenstelling 27
 - Samenstelling van twee woorden 27
 - Samenstelling van drie woorden 27
 - Namen 27
 - Voorzetsels 27
 - Getallen 27
- 7 Koppelteken (-) 28
 - Voor de leesbaarheid 28
 - Bij gelijkwaardige delen 28
 - Samenstellingen met een afkorting 29
 - Vaste combinaties 29
 - Aardrijkskundige namen 29
 - Weglatingsstreepje 29
- 8 Trema (¨) 29
 - Getallen 30

Drie of meer klinkers achter elkaar 30

- 9 Apostrof (') 30
 - Meervoud met -a, -i, -o, -u, -y 30
 - Bezit 30
 - Verkleinwoorden 31
 - Weglaten 32
 - 10 Accenttekens (´ ` ^) 31
 - Woorden uit het Frans 31
 - Uitspraakwijzing 32
 - Nadruk 32
 - 11 Verkleinwoorden 32
 - 12 Afkortingen 32
 - 13 Tussen-n 33
 - 14 Tussen-s 33
 - 15 Cijfers en getallen 33
 - 16 Woorden die vaak fout gespeld worden 34
- ### 2 Leestekens 35
- 1 Punt (.) 35
 - 2 Komma (,) 35
 - Adempauze 35
 - Als je iemand aanspreekt 35
 - Opsomming 35
 - Bijstelling 35
 - Uitbreidende bijvoeglijke bijzin 36
 - 3 Dubbele punt (:) 36
 - Opsomming 36
 - Citaat 36
 - Aankondiging 37
 - 4 Puntkomma (;) 37
 - Leespauze 37
 - Opsomming 37
 - 5 Vraagteken (?) 38
 - 6 Uitroepteken (!) 38

- 7 Aanhalingstekens (‘ ’) 38
 - Citaat 38
 - Zelfnoemfunctie 38
- 8 Afbrekingstreepje (-) 39
- 9 Haakjes () 39
- 10 Aandachtstreepjes (- -) 39
- 11 Gedachtepuntjes (...) 40

3 Grammatica 40

1 Ontleding in woordsoorten: taalkundige ontleding 40

- Werkwoorden 40
 - Persoon 40
 - Getal 40
 - Tijd 41
 - Gebiedende wijs 42
 - Zelfstandige werkwoorden,
hulpwerkwoorden en
koppelwerkwoorden 42
 - Zelfstandige werkwoorden 42
 - Hulpwerkwoorden 42
 - Koppelwerkwoorden 42
 - Zwakke, sterke en onregelmatige
werkwoorden 43
 - Zwakke werkwoorden 43
 - Sterke werkwoorden 43
 - Onregelmatige werkwoorden 43
- Lidwoorden 43
 - Bepaald lidwoord 43
 - Onbepaald lidwoord 44
- Zelfstandige naamwoorden 44
 - Verkleinwoorden 44
 - Enkelvoud/meervoud 45
- Bijvoeglijke naamwoorden 45
 - Trappen van vergelijking 45
- Bijwoorden 46
- Voornaamwoorden 46
 - Persoonlijke voornaamwoorden 46
 - Bezittelijke voornaamwoorden 46
 - Aanwijzende voornaamwoorden 47
 - Vragende voornaamwoorden 47

- Onbepaalde voornaamwoorden 47
- Betrekkelijke voornaamwoorden 47
- Wederkerende voornaamwoorden 47
- Wederkerig voornaamwoord 47
- Voorzetsels 47
- Voegwoorden 48
 - Nevenschikkende voegwoorden 48
 - Onderschikkende voegwoorden 48
- Telwoorden 48
 - Bepaalde en onbepaalde telwoorden 48
 - Hoofdtelwoorden en rangtelwoorden 48
- Tussenwerpsels 49
- 2 Ontleding in zinsdelen: redkundige ontleding 49
 - Persoonsvorm 49
 - Onderwerp 50
 - Gezegde 51
 - Werkwoordelijk gezegde 51
 - Naamwoordelijk gezegde 51
 - Lijdend voorwerp 51
 - Meewerkend voorwerp 51
 - Voorzetselvoorwerp 52
 - Bijvoeglijke bepaling 52
 - Bijwoordelijke bepaling 52
 - Bijzin 52
 - Nevenschikking 53
 - Onderschikking 53
 - Bijstelling 53

4 Veel gemaakte fouten 54

- Hun 54
- Als/dan 54
- Mits/tenzij 55
- Dat/wat 55
- Meeste/meesten 55
- Met of zonder jas 55

5 Het woordenboek 56

- Wat zoek je op in het woordenboek? 56

Informatie per trefwoord 56
Uitspraak 56
Overige informatie 56

Alfabetische volgorde 57
Herleiden 57
Meer dan één betekenis 58

2 Rekenen

1 Getallen 60

Cijfers en getallen 60
Tellen 60
Ordenen 61
Grote getallen 61
Negatieve getallen (mingetallen) 62
Romeinse cijfers 62

2 Optellen 63

Naast elkaar (splitsen) 63
Eén getal blijft heel (rijgen) 63
Onder elkaar 64
Handig optellen 64
Opteltabel en vleksommen 64

3 Aftrekken 65

Naast elkaar (splitsen) 65
Eén getal blijft heel 65
Onder elkaar 66
Handig aftrekken 67
Vleksommen en aftrektabel 67

4 Vermenigvuldigen 67

Wat is vermenigvuldigen? 67
Tafels 68
Kleinste gemene veelvoud 69
Handig vermenigvuldigen 70
Vermenigvuldigen naast elkaar (verdelen of splitsen) 70

Vermenigvuldigen onder elkaar 70
Eerst schatten! 71
Vleksommen 71

5 Delen 72

Wat is delen? 72
Rest 72
Verhoudingstabel 72
Delen met nullen 73
Handig delen 73
Staartdeling 73
Hapmethode 74
Delen met komma's 75
Gemiddelde 75
Vleksommen 75
Grootste gemene deler 75

6 Breuken 76

Wat zijn breuken? 76
Vergelijken en ordenen 77
Rekenen met breuken: optellen en aftrekken 78
Rekenen met breuken: vermenigvuldigen 79
Rekenen met breuken: delen 79

7 Kommagetallen 80

Wat is elk cijfer waard? 80
Rekenen met Kommagetallen: optellen en aftrekken 81

Rekenen met Kommagetallen: vermenigvuldigen en delen 81

Aanvullen 83
Afronden 83

8 Verhoudingen 84

Wat zijn verhoudingen? 84
Verhoudingstabel 84

9 Procenten 85

Wat zijn procenten? 85
Cirkeldiagram 85
Rekenen met procenten 86
Korting 86

10 Tijd 87

Klok kijken 87
Kalender en datum 88
Rekenen met tijd 88
Zon en schaduw 89

11 Geld 90

Euro 90
Betalen en rekenen met geld 90
Rente 91

3 Geschiedenis

1 Jagers en boeren (tot 50 voor Chr.) 108

Steentijd 108
Bronstijd 109
IJzertijd 109

Vreemde valuta/wisselkoersen 91

12 Tabellen, grafieken en diagrammen 92

Cirkeldiagram 92
Staaftabel 92
Lijngrafiek 92

13 Meten en maten 93

Lengte 93
Omtrek 94
Oppervlakte 95
Inhoud 97
Gewicht 99
Temperatuur 100

14 Meetkunde 101

Perspectief 101
Schaduw 101
Vlakke en ruimtelijke figuren 102
Spiegelen en symmetrie 104
Plattegronden, kaarten en plaatsbepaling 104

Voorangsregels 106

2 Grieken en Romeinen (3000 voor Chr. - 500 na Chr.) 110

Egypte 110
Griekenland 110
Rome 110
Nederland 111
Byzantijnse Rijk 111

3 **Monniken en ridders** 112

(500-1000)

De Franken 112
Christendom 112
Karel de Grote 113
Vikingen 113

4 **Steden en staten**

(1000-1500) 114

Opkomst en bloei van de steden 114
Kruistochten 115
De Bourgondiërs 115

5 **Ontdekkers en hervormers**

(1500-1600) 116

Humanisme en hervorming 116
Vervolgingen en opstand 116
Renaissance 117
Ontdekkingsreizen 117

6 **Regenten en vorsten**

(1600-1700) 118

De Republiek tijdens de opstand 118
De Gouden Eeuw 118

7 **Pruiken en revoluties**

(1700-1800) 120

Slavenhandel 120
Pruikentijd 120
Verlichting 120
Roep om democratie 120
De Bataafse Republiek en
de Franse tijd 121

8 **Burgers en stoommachines**

(1800-1900) 122

Nieuwe Nederlandse grondwet 122
De Industriële Revolutie 122
Socialisme en emancipatie 123
Nationalisme en kolonialisme 123
Kunst in de negentiende eeuw 123

9 **Wereldoorlogen**

(1900-1950) 124

Eerste Wereldoorlog 124
De Stijl 124
Wereldcrisis –
Hitler aan de macht 124
De Tweede Wereldoorlog
en de Jodenvervolgung 125

10 **Televisie en computer**

(1950-heden) 126

De wederopbouw 126
Koude Oorlog 126
De kolonies zelfstandig 126
Deltawerken 127
Welvaart 127
De val van de muur 127
Globalisme 127

50 vensters van de canon 128

Jaartallenoverzicht 130

**Overzicht van
belangrijke personen** 135

Begrippen 137

4 **Samenleving**

1 **De overheid** 148

Democratie 148
De koningin 148
Grondwet 149
Verkiezingen 150
De regering 150
Het parlement 151
De Tweede Kamer 151
De Eerste Kamer 152
Het bestuur van een provincie 152
Het gemeentebestuur 152

2 **Nederland, Europa en de wereld** 153

Het ontstaan van Europese
samenwerking 153
De Europese Unie 154
De Europese Raad 154
De Raad van ministers 154
De Europese Commissie 154

Het Europees Parlement 154
De Verenigde Naties 155
De Veiligheidsraad 155

3 **Belastingen** 155

4 **Politie** 156

5 **Officier van justitie** 158

6 **Rechtspraak** 158

Wat is strafbaar? 159
Overtredingen en misdrijven 159
Rechters 159
Ambtskleding 160
Kinderen 160
STOP-reactie 160
HALT 161

Begrippen 161

5 **Aardrijkskunde**

1 **Kaarten** 168

Papieren werkelijkheid 168
Schaal en legenda 169
De atlas 170

2 **Nederland** 170

Steden en dorpen 172
Landschappen 173
Grondsoorten en bodemgebruik 173
Middelen van bestaan 174

Landbouw 175
Industrie 175
Diensten 176
Toerisme 176
Water 177
Multiculturele samenleving 178

3 **Europa** 179

Geschiedenis 180
Landschap 181

Klimaat 182
Middelen van bestaan 182
West-Europa 182
Londen 183
Ruhrgebied 183
Immigratie 184
Noord-Europa 184
Midden- en Oost-Europa 185
Overgang naar westerse economie 186
Zuid-Europa 186
Landbouw 187
Industrie en handel 188
Toerisme 188
Europese samenwerking 188
Belangrijkste doelstellingen van de Europese Unie 189

4 **De wereld** 190

Continenten 191
Landschap en klimaat 191
Cultuur en godsdiensten 192
Wereldproblemen 193

6 Ruimte, aarde en milieu

1 **Het heelal** 216

Zonnestelsels en melkwegstelsels 216
De planeten 217
De aarde 218
Kometen 219
Zonnestand en seizoenen 219

2 **Weer en klimaat** 221

De dampkring 221
Wind 222
De kringloop van water 224

Overbevolking 193
Verschillen 194
Gebrek aan water 194
Oorlog 194
Amerika 195
Historie 195
Landschap 196
Middelen van bestaan 196
Metropolen 197
Afrika 198
Historie 198
Landschap 199
Middelen van bestaan 199
Azië 200
Historie 200
Landschap 201
Middelen van bestaan 201
India 201

Begrippen 202

Citolijs van topgrafische namen 213

3 **De bodem** 225

Bodemvorming 225
Grondsoorten 226
Klei 226
Zand 226
Löss 227
Veen 227

4 **De ecologische kringloop** 228

Ecosysteem 228
Voedselkringloop 228

5 **De relatie tussen mens en milieu** 230

Milieuproblemen 230
Vervuiling 231
Verwarming van de aarde 231
Uitputting 231
Aantasting 232
Aantasting van de ozonlaag 232

7 Natuur

1 **Planten** 239

Bloemen 241
Bloembollen 242
Zaden en vruchten 244
Kamerplanten 245
Graan 245
Paddenstoelen 246
Mossen en korstmossen 247
Bomen en bladeren 247
Bossen 248

2 **Dieren** 249

Dieren in het bos 249
Het bos als leefgemeenschap 250
Plantenetters, vleeseters en alleseters 250
Vogels 251
Vogeltrek 251
Nestelen 252
Het ei 253
Vleermuizen 253
Overwintering 253
Insecten 254
Spinnen 255
Slootdieren 256
Huid bij dieren 258

Omgaan met afval 232

Recyclen 232
Composteren 233
Klein chemisch afval 233
Verbranding 233
Oplossingen voor milieuproblemen 234

Begrippen 234

3 **De mens** 259

Lichaamsbouw 259
Het skelet 259
De gewrichten 260
Het gebit 261
De spieren 261
De huid 262
De bloedsomloop 262
De ademhaling 263
De spijsvertering 265
De zintuigen 265
Zien 266
Horen 267
Ruiken 267
Proeven 268
Voelen 268
Groei en voortplanting 268
Puberteit 268
Voortplanting 269
Gezondheid 270
Hygiëne 270
Bacteriën en virussen 270
Inenting 271
Voeding en voedingsstoffen 271
EHBO 272
Wonden 273
Bloedneus 273

Uitgeslagen tanden 273
Brandwonden 274
Botbreuken 274
Flauwte 274

Bewusteloosheid 274
Afgesloten luchtweg 275

Begrippen 276

8 Natuurkunde en techniek

1 **Kracht en energie** 284

Gewicht 284
Stevigheid 285
Metselverband 286
Bruggen 286
Profiel 287
Kracht uit lucht en vloeistoffen 287
Veerkracht 288
Wielen 289
Verbranding en brandstoffen 289
Warmte 290
Energiebronnen 290
Energieverbruik 291

2 **Magnetisme en elektriciteit** 292

Magneten 292
Stroomkring 293
Elektrisch contact 294

3 **Licht** 295

Lichtbron 295
Weerkaatsing van licht 296
Breking van licht 296
Tijdmeting met licht 298

4 **Geluid** 299

Produceren en opvangen
van geluid 299

Hard en zacht 299
Hoge en lage tonen 300
Communicatie 300
Telefoon 301
Radiogolven 301
Satellieten 301

5 **Vaste stoffen, vloeistoffen en gas** 302

Metalen 302
Uitzetten en krimpen 302
Poeders 303
Vloeistoffen 303
Smelten, stollen en verdampen 303
De fasen van water 304
Gassen 304

6 **Technische toepassingen** 305

Transport 306
Transport over water 306
Transport door de lucht 306
Transport door buizen 307
Productie van goederen 307
Textiel 307
Papier 308
Massaproductie 308

Begrippen 309

9 Verkeer

1 **Wat is verkeer?** 314

2 **Voetgangers** 314

Veilig oversteken 314
Oversteken bij een
voetgangerslicht 315
Verkeersborden voor
voetgangers 315
Veilig spelen 316

3 **Fietsers** 316

Een veilige fiets 316
Veilig fietsgedrag 317
Inhalen 317
Veranderen van richting 318
Verkeersborden voor fietsers 319
Wees goed zichtbaar 319

4 **Vorrang** 320

Vorrangsborden 320
Kruispunten 320

Rechtdoor gaat voor 321
Bijzonder verkeer 321
Rotondes 321
Spoorwegovergang 321

5 **Verkeerstekens** 322

Je mag hier niet... - borden 323
Je moet hier... - borden 324
Pas op... - borden 325
Kijk hier is... - borden 326
Eenrichtingsweg 327
Vorrangsborden 327
Verkeerslichten 328
Tekens op de weg 328
Verkeerstekens van
een verkeersregelaar 329

6 **Openbaar vervoer** 330

De bus 330
De trein 330

Begrippen 331

10 Engels

1 **Uitspraak** 336

Klinkers en medeklinkers 336
Klemtoon 337

2 **Grammatica** 337

Werkwoorden 337
Regelmatige werkwoorden 337

Belangrijke onregelmatige
werkwoorden 338
Hulpwerkwoorden 338
Vraagwoorden 340
Zelfstandige naamwoorden 340
Lidwoorden 341
Voornaamwoorden 341
Persoonlijke voornaamwoorden 341
Bezittelijke voornaamwoorden 341

Aanwijzende voornaamwoorden 341

Many/much/a lot of - veel 342

Trappen van vergelijking 342

Getallen 343

Telwoorden tot honderd 343

Telwoorden boven honderd 343

Rangtelwoorden 343

3 **Woordenschat 344**

.....
About you 344

Where you live 345

Spare time and hobbies 346

Food and drink 347

Time 349

How you look 350

Find your way 351

Education and jobs 353

Weather 354

Verbs 355

Handy words 357

Calendar 358

Colours 358

Seasons 358

Holidays 358

Register 359